

Recenzja

rozprawy habilitacyjnej, dorobku naukowego i istotnej aktywności naukowej

dr. Piotra Pietrasza

I. W nawiązaniu do pisma Pana Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku prof. dr. hab. Mariusza Popławskiego z dnia 15.01.2021 r., które informuje mnie o powierzeniu funkcji recenzenta w przewodzie habilitacyjnym dr. Piotra Pietrasza przedkładam recenzję jego rozprawy habilitacyjnej, dorobku naukowego i istotnej aktywności naukowej.

II. Dr Piotr Pietrasz uzyskał stopień naukowy dr. nauk prawnych w 2006 r. Podmiotem nadającym ten stopień był Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku (rozprawa pod kierownictwem naukowym prof. dr. hab. Leonarda Etela pt. *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, recenzenci: prof. dr. hab. Eugeniusz Ruśkowski, prof. dr. hab. Bogumił Brzeziński). Z dostarczonych dokumentów nie wynika, by dr Piotr Pietrasz ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia naukowego dr. hab. W przebiegu pracy naukowo – zawodowej dr. Piotra Pietrasza należy przede wszystkim wskazać na zatrudnienie: od 21.09.2006 r. do 31.05.2007 r. jako wykładowca w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Siedlcach, od 1.01.2007 r. do chwili obecnej jako dzisiaj adiunkt w Katedrze Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku (aktualnie Katedra Prawa i Postępowania Administracyjnego).

III. W informacji dr. Piotra Pietrasza o rozprawie habilitacyjnej, dorobku naukowym i istotnej aktywności naukowej znalazły się ogólnie biorąc: 1/ monografia naukowa wydana przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2020, poz. 85 z późn. zm.), pod tytułem *Informatyzacja polskiego postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasady ogólne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020, ss. 640, 2/ monografia naukowa pod tytułem *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, ss. 289, 3/ 66 rozdziałów w monografiach naukowych (część we współautorstwie), 4/ 2 udziały w redakcjach naukowych, 5/ 28 artykułów naukowych (część we współautorstwie), 6/ 59 konferencji z czynnym udziałem, 7/ 1 kierowanie projektem badawczym, 8/ 2 członkostwa w stowarzyszeniach naukowych, 9/ 3 staże zagraniczne (bardzo krótkie, przy czym 1 w ramach programu Erasmus spełnia wymagane kryteria), 10/ 3 członkostwa w komitetach redakcyjnych, 11/ 3 role stałych recenzentów w czasopiśmie naukowych, 12/ 1 kierowanie studiami podyplomowymi, 12/ 1 udział w katedralnym zespole badawczym. Z punktu widzenia informacji naukometrycznych należy jeszcze dodać, że dr Piotr Pietrasz: nie uzyskał punktów Impact Factor, posiada 791 punktów MNiSW, posiada łącznie 6 punktów w ramach indeksu Hirscha (Web of Science i Google Scholar). Z kolei dr Piotr Pietrasz w informacji o współpracy z otoczeniem zewnętrznym

wymienił: 1/ 2 ekspertyzy na zamówienie instytucji publicznych, 2/ 1 udział w zespole eksperckim.

IV. Dr Piotr Pietrasz wyeksponował szczególnie – jako główne osiągnięcie naukowe, uzyskane po otrzymaniu stopnia naukowego dr. nauk prawnych, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne – monografię naukową jego autorstwa pod tytułem *Informatyzacja polskiego postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasady ogólne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2020, ss. 640.

Przedmiot podjętych w niej badań naukowych został bardzo dobrze wybrany. Gdyż problematyka relacji pomiędzy informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasadami ogólnymi, które oczywiście determinują to postępowanie, zasługiwała na opracowanie monograficzne. Bezspornie informatyzacja tego postępowania wyznaczyła bowiem zupełnie nowe pole badawcze w ramach szeroko ujętej problematyki sądowej kontroli administracji publicznej. Wskazana „nowość” tego pola badawczego wiąże się oczywiście z tym, że materia informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi nie doczekała się jeszcze gruntownych opracowań naukowych, chociaż posiada już wyodrębnioną literaturę przedmiotu. Z perspektywy zasad ogólnych nie podjęto dotąd bardziej kompleksowych rozważań nad informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi, w którym zostały wykorzystywane nowe technologie informatyczno-komunikacyjne, chociaż oczekiwania pod tym kątem były formułowane już dawno. Wobec powyższego należy dodatkowo podkreślić „nowość” wyznaczonego pola badawczego, które zostało dopiero teraz opracowane naukowe w ramach właściwych dla monografii. W tym kontekście zabrakło jednak odniesienia do sztucznej inteligencji, która zaczęła od niedawna determinować wskazane pole badawcze, Na wstępie trzeba również zauważyć, że mamy tutaj do czynienia z gruntownym opracowaniem naukowym, ponieważ liczy ono aż 640 stron, chociaż stopień szczegółowości prowadzonych rozważań jest często nazbyt duży.

Co prawda tytuł zaprezentowanej monografii koresponduje z przedmiotem podjętych w niej badań naukowych, to jednak wzbudza zarazem pewną kontrowersję. Bardzo trafnie eksponuje się w nim badaną relację między informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasadami ogólnymi, lecz z drugiej strony niepotrzebnie ogranicza ją do uwarunkowań polskich. Przede wszystkim należy tutaj podkreślić, że monografia naukowa musi zasadniczo mieć charakter teoretyczny, dlatego powinna przede wszystkim skupiać się na zagadnieniach instytucjonalnych, które poddają się łatwo analizie porównawczej. Wobec tego obowiązujące konstrukcje prawne muszą wówczas być najwyżej tłem dla podjętych rozważań teoretycznych. Dlatego wydaje się nieuprawnione ograniczenie pola badawczego monografii do „polskiego” postępowania przed sądami administracyjnymi. W tym kontekście nie bardzo nawet wiadomo, czy mamy również do czynienia z ograniczeniem do polskich zasad ogólnych, bo wskazuje na to jedynie kontekst. W każdym razie tytuł monografii pozostaje w wyraźnej sprzeczności z jej merytoryczną zawartością, gdyż Rozdział III. nosi przecież tytuł „Informatyzacja postępowania sądownoadministracyjnego w wybranych krajach”. Być może chodzi tutaj o usprawiedliwienie marginalizacji badań porównawczych, czego jaskrawym przykładem jest brak wykorzystania dostępnej literatury obcej, ale nie można tego w „monografii habilitacyjnej” zaakceptować.

Z punktu widzenia metodologicznego budzi zaprezentowana monografia niestety liczne zastrzeżenia. Od razu rzuca się tutaj w oczy pewna nonszalancja metodologiczna, ponieważ istotne założenia metodologiczne nie zostały bezpośrednio wyeksponowane, lecz pojawiają się domyślnie bez pogłębionej najczęściej refleksji naukowej. W pracy na stopień naukowy trzeba jednak zdobyć się na precyzję, by nie było wątpliwości co do jej: celu badawczego, hipotez badawczych, tezy badawczej czy metod badawczych. Odnośnie do celu badawczego mamy tymczasem niejasną konstatację: „Jej układ, a także tematykę i konstrukcję poszczególnych rozdziałów podporządkowano realizacji wskazanych wyżej celów” (s. 18). Zwłaszcza mając na uwadze poprzedzające ją rozważania, gdzie termin „cel” nie został bezpośrednio użyty. Gdy chodzi o hipotezy badawcze, to podobnie nie można tutaj doszukać się bezpośredniego ich ustalenia. Z pewną dozą niepewności wydaje się wtedy możliwe ich sprowadzenia do istotnego założenia, „... że pomiędzy zasadami ogólnymi postępowania sądownoadministracyjnego, a informatyzacją tej procedury zachodzą określone relacje, przejawiające się pewnymi zależnościami” (s.17) . Niestety podobnie rzecz się ma jeszcze z tezą badawczą, aczkolwiek nie ma najmniejszych problemów z jej odnalezieniem: „Pomiędzy informatyzacją postępowania sądownoadministracyjnego a niektórymi zasadami ogólnymi tego postępowania zachodzą silne relacje związane z określonymi oddziaływaniami zarówno zasad ogólnych postępowania sądownoadministracyjnego na informatyzację tej procedury, jak i informatyzacji na te zasady” (s. 605). Natomiast nie zostały nigdzie zawarte uwagi na temat metod badawczych, chociaż wolno zarazem mówić o poprawnym zastosowaniu tylko metody formalno-dogmatycznej, co wydaje się mało jednak ambitnym założeniem. W każdym razie nie została poprawnie użyta metoda porównawcza, chociaż podjęto w jej ramach ograniczone rozważania, ze względu na pominięcie niemal zupełne literatury obcej (s. 205-261). W niewielkim stopniu została jeszcze wykorzystana metoda historyczna, co akurat jest zrozumiałe, gdyż mamy do czynienia z jeszcze stosunkowo nową regulacją prawną informatyzacji postępowania sądownoadministracyjnego (s. 263 i n.). Jednak o wykorzystaniu metody historycznej nie mówi się nigdzie wprost, ale trzeba wówczas docenić rzetelność prowadzonych w jej ramach ograniczonych rozważań.

Układ zaprezentowanej monografii wydaje się wyraźnie nieadekwatny do przedmiotu prowadzonych badań naukowych. Przede wszystkim mamy bowiem do czynienia z bardzo szczegółowym opracowaniem informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi w prawie polskim. Poprawnie zostały tu omówione wszystkie istotne zagadnienia w: Rozdziale I. pod tytułem „Czynniki wpływające na potrzebę informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi”, Rozdziale II. pod tytułem „Sądownoadministracyjne uwarunkowania informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi” i Rozdziale IV. pod tytułem „Informatyzacja postępowania sądownoadministracyjnego – przeszłość i stan obecny”. Struktura podziału treści została wówczas starannie przemyślana, co dotyczy zarówno wyodrębnienia podanych wyżej rozdziałów, jak i ich wewnętrznej struktury. Od rozważań natury ogólnej bardzo płynnie przechodzi się do rozważań natury szczegółowej. Przy tym należy jeszcze podkreślić, że szczegółowość prowadzonych rozważań nad poszczególnymi konstrukcjami prawnymi jest bardzo duża, a nawet okazuje się niekiedy zbyt duża. Bez wątplenia świadczy to dobrze o dokonanej analizie stanu prawnego w przedmiocie informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi. Lecz często ucieka z pola widzenia potrzeba dokonania też analizy teoretycznej nad występującymi tutaj instytucjami

prawnymi. Natomiast opracowaniu dalej zasad ogólnych postępowania przed sądami administracyjnymi w prawie polskim, gdy patrzymy na informatyzację postępowania przed sądami administracyjnymi, został poświęcony Rozdział V. pod tytułem „Relacje pomiędzy informatyzacją postępowania sądownoadministracyjnego a zasadami ogólnymi tego postępowania”. Z całą pewnością należy tutaj uznać za poprawną dokonaną analizę stanu prawnego w przedmiocie zasad ogólnych postępowania przed sądami administracyjnymi, która została interesująco wzbogacona analizą teoretyczną, przy tym mając zawsze na uwadze perspektywę informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi. W tym kontekście ogromnie dziwi brak osobnego rozdziału na temat wyłącznie zasad ogólnych postępowania przed sądami administracyjnymi w prawie polskim. Oczywiście byłoby lepiej, gdyby przed Rozdziałem V. powstał rozdział poświęcony szczegółowo jedynie zasadom ogólnym postępowania przed sądami administracyjnymi, natomiast Rozdział V. przy zachowanym tytule dotyczył wyłącznie problematyki relacji pomiędzy informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasadami ogólnymi. Problematyka relacji pomiędzy informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasadami ogólnymi została bowiem tak naprawdę „doklejona” do zasad ogólnych postępowania przed sądami administracyjnymi w prawie polskim. A przecież miała ona stanowić główną hipotezę badawczą w całym procesie badawczym, która będzie podlegała rozbudowanej weryfikacji pod kątem wyprowadzenia na koniec tezy badawczej. Ponadto ogromnie jeszcze dziwi umieszczenie w zaprezentowanej monografii Rozdziału III. pod tytułem „Informatyzacja postępowania sądownoadministracyjnego w wybranych krajach” między rozdziałami o informatyzacji postępowania przed sądami administracyjnymi w prawie polskim, jak również brak osobnego rozdziału o zasadach ogólnych postępowania przed sądami administracyjnymi w wybranych krajach, żeby zachować nieodzowną wówczas symetrię metodologiczną.

W zaprezentowanej monografii okazują się najbardziej wartościowe wnioski końcowe, gdy chodzi o relację pomiędzy informatyzacją postępowania przed sądami administracyjnymi a jego zasadami ogólnymi, które zostały zebrane ostatecznie w Podsumowaniu (s. 605-617). Z całą pewnością są one przemyślane, oryginalne i prawidłowe. Niewątpliwie stanowią one znaczny wkład w rozwój subdyscypliny naukowej prawo administracyjne, w tym prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Szczególnie chodzi o następujące wnioski końcowe: „Skupiając się w tym miejscu na oddziaływaniu zasad ogólnych postępowania sądownoadministracyjnego na informatyzację tej procedury, wskazać należy, że wpływ tych zasad na informatyzację obejmuje zarówno stosowanie, jak i stanowienie prawa.”, „W zakresie oddziaływania zasad ogólnych postępowania sądownoadministracyjnego na jego informatyzację szczególną uwagę należy zwrócić na zasady: dostępu do sądu, jawności postępowania, szybkości postępowania oraz sprawiedliwości proceduralnej. Zasady te nie tylko wyznaczyły granice informatyzacji postępowania sądownoadministracyjnego, ale też – co należy szczególnie podkreślić – zdeterminowały informatyzację postępowania przed sądami administracyjnymi.”, „Przechodząc w tym miejscu do wpływu informatyzacji postępowania sądownoadministracyjnego na zasady ogólne tego postępowania, trudno wskazać wspólną cechę charakterystyczną takiego oddziaływania. W większości przypadków, ale nie we wszystkich, dzięki informatyzacji poszczególne zasady zostały w pewnym sensie zmodyfikowane. Przede wszystkim jednak oddziaływanie informatyzacji na zasady ogólne ma charakter instrumentalny, wspierający ich realizację.”, „W przypadku części zasad

ogólnych postępowania sądowoadministracyjnego nie stwierdzono relacji pomiędzy tymi zasadami a informatyzacją postępowania, które mogłyby wywoływać określone wzajemne oddziaływania. Sytuacja taka ma miejsce w przypadku następujących zasad: zasady prymatu załatwienia sprawy w postępowaniu administracyjnym, zasady niezwiązania sądu granicami skargi, a także zasady orzekania według stanu obowiązującego w dacie podjęcia zaskarżonego aktu lub czynności.”, „Uwzględniając powyższe rozważania, nasuwa się następujący wniosek. Skoro informatyzacja postępowania sądowoadministracyjnego pozostaje w pewnych relacjach z jego określonymi zasadami ogólnymi, z innymi zaś nie, uzasadnione jest stanowisko, że informatyzacja tej procedury nie dotyczy postępowania sądowoadministracyjnego w jego całokształcie, we wszystkich jego aspektach.”, „Szczególną uwagę należy zwrócić na zasadę dostępu do sądu, która dzięki informatyzacji postępowania uległa modyfikacji związanej z technologicznym udroźnieniem prawa do sądu w ten sposób, że w pewnym sensie zyskała nową jakość.”, „Instrumentalne oddziaływanie informatyzacji na zasady ogóle postępowania sądowoadministracyjnego koresponduje z przyjęciem przez ustawodawcę modelu informatyzacji sprowadzającego się do dostosowania nowych regulacji, dotyczących wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych, do ukształtowanej już i funkcjonującej procedury sądowoadministracyjnej z wykształconymi zasadami ogólnymi oraz z odrzuceniem przyjęcia odmiennego modelu informatyzacji sprowadzającego się do wykształcenia w całości nowej, zainformatyzowanej procedury.”, „Podsumowując wzajemne oddziaływanie zasad ogólnych postępowania sądowoadministracyjnego oraz informatyzacji tej procedury, można przedstawić ogólne spostrzeżenie, że efekty informatyzacji powinny pozostawać w harmonii ze standardami wynikającymi z tych zasad.”, „Zaprezentowany w monografii wniosek o jakże doniosłym wpływie zasady dostępu do sądu, zasady jawności, zasady szybkości postępowania oraz zasady sprawiedliwości proceduralnej na dokonanie informatyzacji postępowania sądowoadministracyjnego koresponduje z ustaleniami w zakresie czynników prawnych determinujących informatyzację tej procedury, zgodnie z którymi, obok konstytucyjnej zasady zapewnienia działaniu instytucji publicznych rzetelności i sprawności, prawną determinantę informatyzacji postępowania sądowoadministracyjnego stanowią również warunki prawa do sądu, takie jak rozpatrzenie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (w rozsądnym terminie) oraz jawnie, a także - podmiotowy element prawa do sądu, przyznający to prawo każdemu bez wyjątku.”, „Podstawę prawną do podjęcia działań w celu informatyzacji postępowania sądowoadministracyjnego stanowiła wynikająca z preambuły Konstytucji RP zasada zapewnienia działaniu instytucji publicznych, a zatem również sądom administracyjnym, rzetelności i sprawności.”. Te wartościowe wnioski końcowe pozwalają zatem ocenić raczej pozytywnie zaprezentowaną monografię.

V. Recenzja pozostałych osiągnięć naukowych dr. Piotra Pietrasza, po otrzymaniu stopnia naukowego dr. nauk prawnych, dotyczy jeszcze 97 opracowań naukowych (część we współautorstwie), które mają dodatkowo stanowić znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Przede wszystkim należy wówczas dostrzec ich bardzo dużą liczbę oraz widoczne zróżnicowanie rodzajowe: 1 monografia naukowa *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, ss. 289; 66 rozdziałów w monografiach naukowych (część we współautorstwie); 2 udziały w redakcjach naukowych; 28 artykułów naukowych

(część we współautorstwie). Co prawda nie ma wśród nich opracowań naukowych z Impact Faktor, lecz parametr ten nie jest jeszcze powszechnie używany w dyscyplinie nauki prawne. Ponieważ odpowiadają one łącznie aż 791 punktom MNiSW, to należy oczywiście uznać je za znaczące osiągnięcie. Jakkolwiek implikują one tylko 6 punktów w ramach indeksu Hirscha (Web of Science i Google Scholar), to jednak trzeba zarazem pamiętać, że indeks „cytowań” został dopiero niedawno upowszechniony w dyscyplinie nauki prawne. Zarazem wypada też docenić, że opublikowano je w profesjonalnych wydawnictwach, jak szczególnie: Wydawnictwo C.H. Beck, Wolters Kluwer Polska, Wydawnictwo PAN, Kolonia Limited, Wydawnictwo KUL, Temida 2, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego, Monitor Podatkowy, Przegląd Podatkowy, Samorząd Terytorialny.

Opracowania naukowe dr. Piotra Pietrasza obejmują 10 wyraźnie zróżnicowanych obszarów badawczych: czynniki zmniejszające rolę władczych form działania administracji skarbowej w realizacji zobowiązań podatkowych, postępowanie sądownoadministracyjne, postępowanie egzekucyjne w administracji, postępowanie administracyjne, stanowienie i stosowanie ogólnego prawa podatkowego, opodatkowanie dochodów nieujawnionych, teoretycznoprawne problemy prawa podatkowego, podatek akcyzowy, podatek od spadków i darowizn, kontrola skarbową i celno – skarbową. Treść wykazanych opracowań naukowych została oparta na bardzo dobrej znajomości ustawodawstwa, orzecznictwa i doktryny, które przynależą zasadniczo do prawa administracyjnego i prawa finansowego. Ponadto wypada równocześnie dodać, że prezentują one dobry poziom merytoryczny i zachowują poprawność metodologiczną. Wykazane opracowania naukowe są napisane zwięzłym i zrozumiałym językiem. Konsekwentnie określają wówczas cel analizy, stawiane tezy, proces dowodzenia i wnioski końcowe. Szczególnie należy tutaj podkreślić, że wnioski końcowe *de lege lata* i *de lege ferenda* są zawsze logiczne i przemyślane, często poszerzają również dotychczasowy stan wiedzy z prawa administracyjnego i prawa finansowego. Zatem ocena pozostałych osiągnięć naukowych jest ze wszech miar pozytywna.

VI. Jeżeli natomiast chodzi o wykazanie się istotną aktywnością naukową przez dr. Piotra Pietrasza, po otrzymaniu stopnia naukowego dr. nauk prawnych, to recenzja obejmuje zasadniczo: 59 konferencji z czynnym udziałem, 1 kierowanie projektem badawczym, 2 członkostwa w stowarzyszeniach naukowych, 3 staże zagraniczne (bardzo krótkie, przy czym 1 w ramach programu Erasmus spełnia wymagane kryteria), 3 członkostwa w komitetach redakcyjnych, 3 role stałych recenzentów w czasopiśmie naukowych, 1 kierowanie studiami podyplomowymi, 1 udział w katedralnym zespole badawczym. W związku z tym należy teraz uznać, że nie ma on zbyt dużych osiągnięć w zakresie szeroko rozumianej międzynarodowej współpracy naukowej i projektów badawczych, co stanowi podstawowy zarzut w ocenie jego aktywności naukowej. Jednakże trzeba równocześnie docenić jego bardzo dużą aktywność konferencyjną. Wobec powyższego jego ocena wykazania się istotną aktywnością naukową jest umiarkowanie pozytywna.

VII. W konkluzji stwierdzam, że rozprawa habilitacyjna, dorobek naukowy i istotna aktywność naukowa dr. Piotra Pietrasza odpowiada wymaganiom określonym w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2020, poz. 85 z późn. zm.). Pozytywna ocena rozprawy habilitacyjnej, dorobku naukowego i istotnej

aktywności naukowej dr. Piotra Pietrasza pozwala więc przystąpić do dalszych czynności postępowania habilitacyjnego. Na koniec chciałbym wyraźnie jeszcze podnieść, że dr Piotr Pietrasz zasługuje na nadanie mu stopnia naukowego dr. hab. z dyscypliny nauki prawne, mimo podniesionych wcześniej w recenzji istotnych zarzutów do rozprawy habilitacyjnej, które nie mogą jednak przesłonić jej ostatecznie pozytywnej oceny.

prof. dr hab. Janusz Niczyporuk

Lublin 01.06.2021